

Biatorbágy Város Önkormányzatának Képviselő-testülete
Tarjáni István polgármester részére

Tisztelt Polgármester úr!
Tisztelt Képviselő-testület!

Ottományi Katalin, a szentendrei Ferenczy Múzeum régész-múzeológusaként évtizedek óta kapcsolatban áll városunkkal. Az általa is vezetett ásatások révén kulcsfontosságú ismeretekkel gazdagodott Biatorbágy helytörténete. Legutóbb is munkájának egyik fontos eredményéről számolt be Élet a Fűzes-patak partján, a keltáktól az Árpád-korig címmel megjelent tanulmányában, amely a Városunk és vizeink című, Biatorbágy Város Önkormányzata által kiadott kötetben jelent meg 2020-ban. A szakember **részletes szakmai önéletrajzát** előterjesztésünkhöz mellékeljük.

2004-ben a 100-as (mai 1-es) út mentén, a Premier Outlet beruházás kapcsán zajlottak mintegy 250 méter hosszú sávban ásatások, amelyek többek között egy – időszámításunk utáni 1-4. századok során végig használt – **római kori temetőt tártak fel** a Ferenczy Múzeum régészei. A helytörténeti értékei mellett jelentős tudományos eredményekkel is járó feltárásról és a régészeti leletekből levonható következtetésekből – Ottományi Katalin szerkesztésében – elkészült a **tanulmánykötet nyomdakész kézírata, amelynek szinopszist és tartalomjegyzékét** szintén mellékeljük. A szerkesztő az országosan megpályázható források – különösen a Nemzeti Kulturális Alap – forrásainak kimerülésére és hiányára hivatkozva levélben kereste meg a Biatorbágyi Értéktár Bizottságot és kérte a kötet kiadásának támogatását. Több fordulós egyeztetés után az Értéktár Bizottság 2023. szeptember 22-i ülésén a 17/2023 (09.22.) számú határozatával úgy foglalt állást, hogy a kötet megjelentetése fontos városunk közművelődése és helytörténete szempontjából, ezért a kiadás támogatását, illetve a **kötet kiadását Biatorbágy Város Képviselő-testületének javasolja.**

A kötet javaslatunk szerint az **Értéktár Biatorbágy könyvsorozat ötödik köteteként** jelenne meg, kiadója pedig Biatorbágy Város Önkormányzata lenne. A sorozat köteteit az Értéktár Bizottság gondozza. Az első kötet A Pannon-tenger kincsei címmel 2018-ban jelent meg, a második, a Városunk és vizei 2020-ban, a harmadik és negyedik – Torbágyi német népdalok, A híd városa, a város hídjai – pedig az idei év termése, amelyek kiadásának forrása a 2022-es Hungarikum pályázat volt.

A római kori temető Biatorbágy határában munkacímmel összeállított régészeti kötet – illeszkedve a sorozat eddigi köteteihez – a következő **technikai paraméterekkel** jelenne meg:

Méret: B/5 (168×238 mm). Terjedelem: 180 oldal, papír: matt volumenizált műnyomó 90 g. Ragasztókötés, fényes fólia. A könyv első 80 oldalán színes képek (4+4), a második felén 1+1, borítokon 4+4. Példányszám: 300 db.

A kötet szerzői:

Ottományi Katalin: 65 oldal szöveg (+idegennyelvű kivonat) és 43 képtábla

Szabó Klára: kb. 40 oldal szöveg 7 képtábla

Merczi Mónika: kb. 20 oldal

Kovács Péter: 3 oldal szöveg és 2 kép

Várható költségek tételesen:

1. Olvasószerkesztés (szövegellenőrzés és korrektúra): 150 000 Ft

2. Grafikai tervezés, tördelés, képszerkesztés: 150 000 Ft

3. Nyomdaköltség 580 000 Ft

4. Szerzői tiszteletdíjak: összesen bruttó 250 000 Ft

Mindösszesen: 1.130.000 forint

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy a város költségvetéséből 1.130.000 forintos összegben támogassa **A római kori temető Biatorbágy határában** című kötet megjelentetését az Értéktár Biatorbágy sorozatban. A kiadással kapcsolatos további teendőket és a könyvbemutató szervezését az Értéktár Bizottság tagjai vállalják.

Támogatásukat előre is köszönjük!

Biatorbágy, 2023. október 14-én

Tisztelettel:

**Nánási-Kézdy Tamás s. k.
Biatorbágyi Értéktár Bizottság elnöke**

Mellékletek:

1. Ottományi Katalin szakmai önéletrajza
2. Tartalomjegyzék, szinopszis

SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

Személyes adatok

Név: Dr. Ottományi Katalin
Születési hely, dátum: Debrecen, 1956.05.24.
Lakcím: 2022 Tahitótfalu, Szentendrei út 66.
Telefon: 06-30-279-3081
E-mail cím: ottomanyi.katalin@gmail.com

Tanulmányok

1970–1974: Kaffka Margit Gimnázium, Budapest.
1975–1976: ELTE, BTK Történelem-könyvtár szak
1975–1980: ELTE, BTK Régészet
1976–1981: ELTE, BTK Latin nyelv és irodalom
Diplomamunka címe, megszerzésének éve: Késő római besimított díszítésű kerámia Pannoniában, 1980.
Egyetemi doktori fokozat: 1988 (97/1987-88). Római kori régészet, summa cum laude minősítés.
Ph. D doktori cím: 1997 (O-253/97, summa cum laude), Történelem (régészet). A késő római telepkerámia főbb típusai Pannoniában.
Német nyelvvizsga: 1994

Végzettség

Régész: provinciális régészet és népvándorlaskor (180/1980 kitüntetéses oklevél)
Latin nyelv és irodalmi előadó (Okl. szám: 372/81)

Munkahely, főbb tevékenység/feladatkörök

1980 szept. – dec.: ELTE Régészeti Tanszék, tudományos segédmunkatárs. Epigráfiai anyaggyűjtés, a Mócsy András által szerkesztett római névkutatás (onomasztikon) kötetéhez.
1981. ápr. – június: Csákvár, ásatási munkás (Floriana késő római temetőjének feltárása)
1981. júl. – 1983. okt.: Szentendre, Ferenczy Múzeum, régész-muzeológus (M1-es autópálya építését megelőző feltárás vezetése; Ceglédi és dabasi járás topográfiai munkálatainak terepbejárásában való részvétel; leltározás, gyűjteményrendezés, kiállítás rendezés stb.).
1983. nov. – 1997. okt.: ELTE, BTK Régészeti Tanszék, könyvtáros. Tanszéki könyvtárban könyvtárosi munkakör betöltése. Előadások tartása (bevezetés Pannonia történetébe, latin nyelvórák).

1997. nov. – 2013. okt. Szentendre, Ferenczy Múzeum, régész-muzeológus. Terepmunka (ásatások, szakfelügyelet, terepbejárás), leltározás, gyűjteményrendezés, kiállítás rendezés, előadások, vezetés a kiállításokban, katalógusok, könyvek, tudományos cikkek írása.

2014. május 1. – 2015. május 18.: Damjanich János Múzeum, Szolnok. M4-es autópálya ásatáson régész munkakör.

2015. május 18. – 2020. november: Ferenczy Múzeumi Centrum. Adattárosi munkakör (régészeti, néprajzi, történeti adattár), alkalmanként szakfelügyelet, ásatásvezetés. Kiállítás rendezés, helytörténeti kiadványok, könyvek, tudományos cikkek írása.

2021. január – 2022. március: nyugdíjasként, megbízási szerződéssel a Ferenczy Múzeumi Centrum Helytörténeti kiállításának kurátora. Pilisszentiván állandó helytörténeti kiállításának rendezése. Budakalász régészeti kincsei címmel virtuális kiállítás kurátora.

Ásatások ásatásvezetőként

Autópályák, logisztikai parkok, áruházak építését megelőző ásatások vezetése és koordinálása:

1981–1983: M1-es autópálya (Herceghalom, Páty). Római telep, villagazdaság.

1997–1999: Páty, Malom-dűlő. Római telep (*vicus*)

2002–2003: Budaörs, Kamaraerdei-dűlő. Római *vicus* és temető.

2004–2006: M6-os autópálya (Érd). Bronzkori telep, római villagazdaság, Árpád-kori falu.

2005–2006: M0-ás körgyűrű (Budakalász). Bronzkori temető, kelta telep, hun kori sírok.

2009–2011: Gödöllő, Lidl áruház. Szarmata telep.

2014–2015: M4-es autópálya ásatás (Tiszapüspöki). Őskori és szarmata telep.

Kisebb ásatások, leletmentések:

1984: Százhalombatta (római, katonai *vicus*).

1986: Kis-Balaton program keretén belül Vörsön.

1999: Nagykovácsi (Amerikai iskola). Szakfelügyelet közben őskori telep.

2000: Herceghalom. Szakfelügyelet közben kelta telep.

2001: Dunabogdány, Bogonhát. Lakópark építés közben Árpád-kori telep.

2002: Vecsés, lakópark. Szarmata telep.

2007–2009: Perbál (4. és 9. lh.). Őskori telep, kelta és római telep.

2010: Pilisvörösvár. Római sírok.

2016: Perbál (9. lh.). Késő római villagazdaság.

Muzeológiai tevékenység

A szentendrei Ferenczy Múzeumban folyamatos leltározás és adattározás 1981–1983 és 1997–2013 között, hagyományos leltárkönyvekbe, illetve 1999 óta számítógépes adatbázisokba (Ariadné adatbázisba 1999–2005 között. Arché adatbázisba 2005–2013 között).

2015. óta a régészeti, történeti és néprajzi adattár vezetése. Leltározás hagyományos módon és az Arché adatbázisba.

Az általam kiásott leletanyagok rendezése és feldolgozásra való előkészítése folyamatosan.

Kiállítás rendezés, ismeretterjesztés

Kiállítás koordinálása 2000–2001 (Milleniumi kiállítás, Szentendre, katalógussal).

Időszaki régészeti kiállítások római kori részének rendezése Szentendrén: 1982, 2000, 2004.

Állandó régészeti kiállítás rendezése: Budaörs, városi régészeti múzeum (2002-től folyamatosan megújítva, katalógussal).

A Pest megyei régészeti látványraktár (Gödöllő) római és hunkori termének berendezése (2011) s a katalógus elkészítése (2014).

Állandó helytörténeti kiállítás római kori részéhez forgatókönyv: Gödöllő, városi múzeum (2015).

A római kor utolsó évszázada a Dunakanyarban. Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás király múzeuma (Időszaki kiállítás). A késő római kerámiagyártáshoz tabló és forgatókönyv. Visegrád 2015–2016.

Pátyi helytörténeti gyűjteményben római tárló rendezése (2005)

Rendszeres tárlatvezetés Szentendrén a római kőtárban és a 2015-ben megnyílt állandó helytörténeti kiállítás régészeti részében.

Szentendre a kereskedőváros. A Castrumtól a kereskedőházig c. helytörténeti kiállítás régészeti részének kurátora (2020–2021)

Pilisszentiván története a római korban c. állandó helytörténeti kiállítás egyik kurátora (2021)

Ismeretterjesztő előadások tartása Pest megyében több alkalommal, pl. Biatorbágy, Budakalász, Érd, Leányfalu, Nagykovácsi, Páty, Solymár, Szentendre, Törökbálint, Vác.

Tv előadás a Mindenki Akadémiája c. műsorban: Kocsival a túlvilágra – a budaörsi temető kora római vezetőrétegének temetkezései.

Egy lelet – egy történet (rövid videofilmek: A pátyi csontfésű; késő római övveret).

Múzeumi kincseink audionarrációval (41. rész: Ókori mozsár – római festett dörzstál; 49. rész: Leányfalui fazekasműhely – késő római gyümölcsöstál)

Jelentősebb, tudományos előadások

Bécsben, a késő római besimított kerámiáról, 1983-ban.

Tudományos konferenciák Pest megyében II–III: A Dunakanyar késő római kerámiagyártása (1998); Kutatások Pátyon, a római telep területén 1997–1999-ben (2000).

Régészeti Társulat vándorgyűlésén, Vácon, a budaörsi római temető sírformáiról (2011).

Régészeti Társulatban, a Kuzsinszky díjjal kitüntetett előadók között: A római vicus fogalma s kutatása Pest megyében (2014)

Ókortudományi Társaságban: Újabb római vicusok Pest megyében címmel (2014).

Fiatal Római koros kutatók konferenciáján: Mázas kerámia a budaörsi vicusban (Szöny); A pátyi késő római temető sírcsoportjai (Visegrád); A Visegrád-Gizellamajori erőd Ny/I. helyiségének kerámiája (Visegrád); Római villagazdaságok Érden, a Benta-patak völgyében (Budapest).

A Fiatal Népvándorláskoros kutatók konferenciáján: 5. századi kerámia a Visegrád-Gizellamajori erőd déli épületszárnyában (Esztergom); Barbár sírok a budaörsi késő római temetőben (Komarno).

Romania Gothica. (International Conference at the Eötvös Loránd University, 2010).
Veränderungen des Töpferhandwerks in der ersten Hälfte 5. Jhs. auf Grund des Keramik von Befestigung Visegrád-Gizellamajor.

Dörfliche Siedlungen der römischen Kaiserzeit im mittleren Donauraum. Győr, 2010: In den Boden eingetieft Häuser im Vicus von Budaörs.

Korszakok és birodalmak határán – Kelták a Kárpát-medencében (Tatabánya, 2014): Az érdi bennszülött telep

Soproni Sándor emlékkonferencia Visegrádon: A Dunakanyar késő római kerámia gyártása (2016).

A budaörsi római vicus temetője c. kötet könyvismertető előadása a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulatban (2017).

Istvánovits, Eszter – Hágó, Attila Nándor – Ottományi, Katalin – Szöcs, Péter
Levente: Dr. Ernő Andrassy, a doctor, an archaeologist, and a museum founder. Nyíregyháza–Szeged 2022.

Egyéb szakmai tevékenység

Kiadványszerkesztés: Studia Comitatus 30 (2007); Képek a múltból, Szentendre 2008; Római vicus Budaörsön, Budapest 2012; A budaörsi római vicus temetője (2016).

Tudományos kutatócsoport vezetése a pátyi római telep feldolgozásához (2002–2007), a budaörsi római telep feldolgozásához (2007–2012) és a budaörsi temető feldolgozásához (2013–2016).

Pályázati tapasztalat

Vezető kutatóként megnyert OTKA pályázat 2003-ban (T 037267): A pátyi római telep újabb kutatási eredményei.

Vezető kutatóként beadott OTKA pályázat 2013-ban (K 108598): A budaörsi római vicus temetője.

Részvétel OTKA pályázatokban:

1995–1997. A Szombathely-Fő téren feltárt fazekas kemence kerámiájának feldolgozása.

2000–2003 (T029973 sz. pályázat). A Visegrád-Gizellamajorban feltárt késő római kiserőd feldolgozása.

NKA alkotói pályázat 2013-ban (3202/00370): A Visegrád-Gizellamajorban feltárt késő római kiserőd keletkezése a kerámia anyag alapján.

NKA alkotói pályázat 2016-ban (3202/00498): A budaörsi római vicus temetője.

NKA alkotói pályázat 2018-ban (201102/03096): A pátyi temető késő római sírjai

NKA publikációs pályázatok: A budaörsi római vicus (2012) és a vicus temetője (2016) c. kötetekre. A pátyi temető római sírjai (2019) c. kötetre.

MTA publikációs pályázat 2016-ban: A budaörsi római vicus temetője.

NKA alkotói pályázat (2022): Az Érmellék régészeti lelőhelyei Dr. Andrásy Ernő kéziratai alapján

MTA könyvkiadási pályázat (2022): Volt egyszer egy múzeum. „Az Érmellék történelmi múzeuma – Dr. Andrásy – Érmihályfalva”

Társulati Tagságok

1975-től–1997-ig: Az Ókortudományi Társaság tagja

1978-tól folyamatosan: A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat tagja.

2005-től folyamatosan: A Magyar Régész Szövetség alapító tagja. 2015 –2016-ban a Fegyelmi bizottság tagja.

2012–2016: a Pulszky Társaság tagja.

Kutatási témák

Késő római és kora népvándorlás kor: kerámia (besimított kerámia Pannoniában, illetve a Dunakanyar kerámiagyártó központjai); telepek (pl. Biatorbágy, Perbál); hunkori temetkezések (Budakalász, Páty); katonai erődítmények kerámiája (Budakalász, Dunabogdány, Leányfalu, Nógrádverőce, Pilismarót, Pilisszántó, Szentendre, Szigetmonostor, Visegrád).

Vidéki, római telepek: villák és vicusok különbségeinek kutatása. Pest megye római település története (elsősorban a pátyi és budaörsi vicusok, továbbá az érdi és perbáli villagazdaságok alapján).

Késő kelta –kora római átmenet vizsgálata a római korban is tovább élő késő kelta telepeknél (a budakalászi, érdi, pátyi és budaörsi ásatási anyagaim alapján)

Késő római temetkezések Pest megyében (telepek és temetők anyagának összehasonlítása, ld. Páty, Budaörs, Biatorbágy)

Pest megyei települések helytörténete, régészete: Biatorbágy, Budakalász, Budaörs, Érd, Leányfalu, Nagykovácsi, Páty, Szentendre, Törökbálint.

Kitüntetések

2012. március. Kuzsinszky Bálint emlékérem. A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat kitüntetése a tudományos munkásság elismeréséül.

2023. augusztus 26.

Dr. Ottományi Katalin

JELENTŐSEBB PUBLIKÁCIÓK

Ottományi, K.: Fragen der spätrömischen eingeläuteten Keramik in Pannonien. *DissArch* II/10. 1981(1982).

Ottományi K.– Gabler D.: Római telepek Herceghalom és Páty határában (A pátyi terra sigilláta). *StComit* 17 (1985) 185–272.

Ottomány, K.: Late Roman pottery. In: Gabler D. (szerk.): *The Roman fort at Ács-Vaspuszta (Hungary) an the Danubian Limes*. *BAR Int.* 531. 1989, 318–386, 492–570.

Ottományi K.: Későrómai kerámia a leányfalui örtoronyból. *StComit* 22 (1991) 5–144.

Ottományi, K.: Eine Töpferwerkstatt der spätrömische Keramik mit Glättverzierung von Pilismarót–Malompatak. *ActaArchHung* XLVIII (1996) 71–134.

Ottományi, K.: Late Roman pottery in the Dunabogdány kemp (A dunabogdányi tábor későrómai kerámiája). *Antaeus* 24, 1997-98 (1999) 333–373, 726–738.

Ottományi, K. – Sosztarits, O.: Spätrömische Töpferofen in südlichen Stadteil von Savaria. *Savaria* 23/3 (1996–1997), 1998, 145–216.

Ottományi K.: Hunkori sírok a pátyi temetőben. *ArchÉrt* 126 (2001) 35–74.

Ottományi K.: A Budakalász–Luppacsárdai örtorony késő római kerámiája. *StComit* 28 (2004) 265–294.

Ottományi K.: Mintásan festett kora római kerámia a budaörsi és pátyi telepről. *ArchÉrt* 130 (2005) 53–103.

Ottományi, K.: Die spätlatènezeitlich-römische Siedlung von Budaörs. *ActaArchHung* 56 (2005) 67–132.

Ottományi K.: A pátyi római telep újabb kutatási eredményei. *StComit* 30 (2007) 7–238.

Ottományi K.: A római kor emlékei Pest megyében (öslakosság, településszerkezet, temetkezés, vallás, betelepített barbárok). In: Torma, I.–Fancsalszky, G. (szerk.): *Pest megye monográfiája I/1. A kezdetektől a Honfoglalásig*. Budapest, 2007 (2008) 249–341.

Ottományi K.: Késő római–kora népvándorlás kori település részlet Biatorbágyról. *ArchÉrt* 133 (2008) 133–197.

Ottományi, K.: Hunnenzeitliche Gräber in Budakalász und Páty. *CommArchHung* 2008, 231–263.

Ottományi K. (szerk.): *Képek a múltból. Az elmúlt évek ásatásaiból Pest megyében (Perspectives on the Past. Major Excavations in County Pest)*. Szentendre 2008.

Ottományi, K.: Eingeläutete Gefäße aus der letzten Periode der Siedlung von Budaörs. In: Bíró Sz.: (szerk.): *Ex officina...* *Studia in honorem Dénes Gabler*. Győr, 2009, 411–442.

Ottományi K.: Késő római mázas kerámia a budaörsi telepen. *Arrabona* 49/1 (2011) 263–290.

Ottományi K.: Római *vicus* Budaörsön. In: Ottományi K. (szerk.): *Római vicus Budaörsön. Régészeti Tanulmányok*. Budapest, 2012, 9-407..

Ottományi K.: A Visegrád-Gizellamajori erőd Ny/I. helyiségének késő római kerámiája. In: Bíró Sz.–Vámos P. (szerk.): *FiRKák II.* 2012, 383–418.

<http://archeologia.hu/a-visegrad-gizellamajori-erod-ny-i-helyisegenek-keso-romai-keramiaja>

Ottományi K.: Újabb római vicusok Aquincum territoriumán. *Dissertationes Archaeologicae* Ser.3. No.2. Budapest 2014, 97–142.

Hárshegyi, P. and Ottományi, K.: Imported and local Pottery in late Roman Pannonia. In: L. Lavan (ed.) *Local Economies? Production and Exchange of Inland Regions in Late Antiquity* (Late Antique Archaeology 10 – 2013) Leiden 2013, 471–528.

Ottományi, K.: Veränderungen des Töpferhandwerks in der ersten Hälfte 5. Jhs. anhand der Keramik der Befestigung Visegrád–Gizellamajor. In: Vida, T. (ed.): *Romania Gothica II. The Frontier World. Romans, Barbarians and Military Culture*. Budapest 2015, 691–740.

Ottományi K.: A Visegrád–Gizellamajorban feltárt késő római kiserőd keletkezése a kerámia anyag alapján (Déli épületszárny). *Archaeologia — Altum Castrum* online magazin. 2015 március, 1–93. <http://archeologia.hu/ottomanyi-visegrad-gizellamajor-keramia-anyaga>

Ottományi, K.: In den Boden eingetieft Häuser im Vicus von Budaörs. In: Bíró, Sz.–Molnár, A. (Hrsg.): *Ländliche Siedlungen der römischen Kaiserzeit im mittleren Donauraum*. Győr 2015, 119–167.

Ottományi K.: A vezetőréteg sírjai a budaörsi vicus késő római temetőjében. In: *Beatus homo qui invenit sapientiam. Ünnepi kötet Tomka Péter 75. születésnapjára.* (Szerk.: Csécs Teréz, Takács Miklós. Közreműködött: Merva Szabina). Győr, 2016, 511–548.

Ottományi K.: A budaörsi római *vicus* temetője (The cemetery of the roman vicus at Budaörs). In: Ottományi K. (szerk.): *A budaörsi római vicus temetője. Régészeti tanulmányok*. Budapest, 2016, 9–372.

Ottományi K.: Római villagazdaságok Érden, a Benta-patak völgyében. *Kuny Domokos Múzeum Közleményei* 22 (2016) 13–67.

Ottományi K.: Késő kelta – kora római településrészletek Perbálon. *Studia Comitatus* 35 (2017) 11–67.

Ottományi K.: A pátyi temető római sírjai (Malom-dűlő). Szentendre, 2019.

Ottományi, K.: Late Roman Pottery from Room III/North at the Visegrád–Gizellamajor fort. *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 71 (2020) 15–70.

Ottományi K.: A pilisszántói római őrtorony kerámiája. *Studia Comitatus* 39 (2021) 48–85.

Ottományi K.: Rómaiak a Hosszúréti-patak partján. In: Turai István (szerk.): *Régészeti feltárások Törökbálinton.* (Mesél a múlt sorozat). Törökbálint, 2021, 93–145.

Ottományi, K.: Neue Angaben zur Keramik des spätrömischen Wachtturms bei Leányfalu. In: *Aquincum Aeternum. Studia in honorem Paula Zsidi.* *Aquincum Nostrum* II.9. Budapest 2022, 359–382.

Ottományi K.: A Szigetmonostor-Horányban feltárt kikötőerőd késő római kerámiája. *Studia Comitatus* 40 (2022) 126–159.

Ottományi, K.: Dr. Ernő Andrassy, museum director, researcher of the Ier Valley prehistory. In: Gergő István Farkas (ed.): „We should not, however, think that we are pioneers”. *Museums on Troubled Waters in the Past and Today.* Nyíregyháza – Szeged 2022, 225–240.

Ottományi Katalin: Késő római településrészlet Perbálon (Kukorica-dombi-dűlő). Late Roman settlement fragment near Perbál. In: Merczi Mónika (szerk.): „*Testas, turre, tegulas, titulosque literate tractavit*” *Ünnepi kötet H. Kelemen Márta 80. születésnapjára.* Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 2023, 357–405.

Ottományi Katalin – Dr. Andrassy Ernő: Volt egyszer egy múzeum. „Érmellék történelmi múzeuma – Dr. Andrassy – Érmihályfalva” Budapest, 2023.

RÓMAI KORI TEMETŐ BIATORBÁGY HATÁRÁBAN

Szerkesztette

OTTOMÁNYI KATALIN

Közreműködők

KLARA DE DECKER, MERCZI MÓNIKA

TARTALOMJEGYZÉK

Ottományi Katalin: A biatorbágyi római *vicus* temetője

Bevezetés

I.A lelőhely ismertetése

II. Sírleírások

III. Temető szerkezet

III. 1. Kérdéses korú, üres vagy melléklet nélküli sírok

IV. Temetkezési rítus

IV.1. Tájéolás

IV.2. Nemek

V. Kora- és középső császárkor

V.1. Kora római csontvázas temetkezés

V. 2. Ló sír, halomsír(?)

V. 3. Hamvasztásos temetkezés

VI. Késő római sírformák

VI. 1. Téglasírok

VI. 2. Kóláda sírok

VI. 3. Kövekkel körbevett sírok

VI. 4. Kőpakolás

VI. 5. Földsírok

VI. 6. Gazdagság – sírforma

VII. Sírablás

VIII. Késő római mellékletek (viselet, ékszer, érem, eszköz)

VIII.1. Melléklet nélküli sírok

VIII. 2. Érem

VIII. 3. Női viselet, ékszerek

VIII. 4. Övviselet és eszközök női sírban

VIII. 5. Férfi viselet, eszközök

IX. Étél – ital melléklet

IX. 1. Kerámia formák

IX. 2. Edények kivitele

IX. 3. Üvegek

IX. 4. Mellékletek összehasonlítása a másik két *vicus* temetőjével

IX. 5. Gazdagság – mellékletek

X. Korszakok, keltezés (késő római kor)

X.1. 3. század második fele – vége (3–4. század forduló)

X. 2. 4. század

XI. A temetőhöz tartozó település

XI. 1. A biatorbágyi *vicus*

XI. 2. A vicusok temetői

Irodalom

Klara De Decker: Bronzedények a Biatorbágy környéki halomsírokból

Kerek szájú, tagolt felületű kancsó

Nyéllal ellátott tál

Vizes kancsó mélyen ülő hassal

Üst vagy bogrács

Bronzkorsó - B 1241

Szögletes vállú vizes kancsó

Fürdőző serpenyő

Bibliográfia

Merczi Mónika: A biatorbágyi római temető embercsontjai

Kora római csontvázaz sírok

Késő római csontvázaz temetkezések

Terjedelem:

Ottományi: 65 oldal szöveg és 42 képtábla

Szabó Klára: 45 oldal szöveg 7 képtábla

Merczi Mónika: kb. 20 oldal

Rövid szinopszis

A Biatorbágy határában fekvő temető részletet 2004-ben tárták fel Maróti Éva és Repiszky Tamás, a szentendrei Ferenczy Múzeum régészei. A 100-as úttal párhuzamosan futó, mintegy 250 m hosszú, keskeny sávban a kora- és késő római sírok (36 db) avar temetkezésekkel (kb. 100 db) vegyesen kerültek elő. A temetőt a római kor négy évszázadán át (1. század második felétől a 4. század végéig) használták. Kiemelkedő lelet egy kora római lósír és több ép bronzedény, melyek talán egy halomsírhoz köthetők. A bennszülött, kelta lakosság csontvázas sírjait követik a 2–3. századi hamvasztásos temetkezések, majd ezt váltják fel a 3. század második felétől megjelenő késő római csontvázas földsírok. A 4. századi népesség gazdagabb része már kőládákba és téglasírokba temetkezett. Mellékleteik közül a mázas korsókat és női ékszereket érdemes kiemelni. Az érmeek 306–375 közötti időszakot ölelnek fel.

A temető beleillik az Aquincum délnyugati körzetében lévő nagyobb, kőépítkezéses települések, ún. vicusok (Budaörs, Biatorbágy, Páty) temetőinek sorába. A jelenleg ismertett temetőrészt a Biatorbágy, Kukorica-dűlőben lévő *vicus* központi, kőépületes részétől kb. 400 méter választja el, de ha az M1 és 100-as út között (Budapark) feltárt településrészt is a vicushoz számítjuk, akkor mindössze 50 méter van a temető és a telep széle között. A temető az alacsonyabb fekvésű, patakparti telephez képest kisebb magaslaton, domboldalon helyezkedik el.

A 2. századi vezetőréteg temetkezéseihez tartozó bronzedények nem étel – ital mellékletet tartalmaztak, hanem a halotti szertartásoknál, lakomáknál és a hozzájuk kapcsolódó rituális tisztálkodásnál használt serpenyők, vizes kancsók és boroskancsók voltak. A 2. század első felében készült edények a század végén kerültek sírba. Drága importedények lévén a bennszülött vezetőréteg és a veteránok temetkezéseihez, ló- és kocsisírokhoz valamint halomsírokhoz köthetők.

Az embercsontok vizsgálata ma már elengedhetetlen egy temető népességének a megismeréséhez. Kiderül belőle a nők, férfiak és gyerekek aránya. Esetleg a kora- és késő római lakosság közti különbségek, különböző betegségek, sérülések látható nyomai. Biatorbágyon abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy össze is lehet hasonlítani az ugyanide temetkező, pár évszázaddal későbbi avar népesség embertani képével.

Ottományi Katalin